

TRAFIKSKADENÄMNDEN

Cirkulärreferat 3-2010

Fråga om ersättning för psykiskt lidande av övergående natur (sveda och värk) till följd av nära anhörigs livshotande skada

Föräldrar och bror till en livshotande skadad dotter respektive syster har inte ansetts berättigade till ersättning för psykiskt lidande av övergående natur enligt 5 kap. 2 § 3 p. skadeståndslagen.

I ett yttrande den 10 november 2009 anförde nämnden bl.a. följande.

”SK var som passagerare i en personbil med om en trafikolycka den 13 mars 2005 som orsakades av bilförarens grova vårdslöshet. Hon fick mycket svåra kroppsskador med allvarliga blödningar i hjärnan och efterföljande hjärnsvullnad och är sedan olyckan rullstolsburen.

SK ådrog sig vid trafikolyckan enligt ett läkarintyg en kontusionsblödning och svullnad i hjärnans båda frontallobber och opererades med bifrontal kraniotomi i tryckavlastande syfte dvs man tog bort stora benbitar från kraniet under en längre tid i livräddande syfte för att sedan återinsätta dessa. Hon fick vidare en lungkontusion och blödning i hypofysen, hon har påtagligt nedsatt syn på vänster öga, nedsatt talförmåga, pareser i samtliga extremiteter, nedsatt kognitiv funktion samt nedsatt motorik. I intyget anges att hennes skador var livshotande.

Bilföraren dömdes av Eskilstuna tingsrätt den 11 juni 2007 för grovt vållande till kroppsskada och grov vårdslöshet i trafik. Domen har vunnit laga kraft.

SKs föräldrar och bror har yrkat ersättning för psykiskt lidande till följd av SKs livshotande skada med 25 000 kr vardera. Till stöd för sina yrkanden har de hänvisat till vad som ovan angivits rörande SKs livshotande skador samt påtalat att rätten till ersättning i praxis och lagstiftning har utvecklats så att nära anhörig numera kan vara berättigade till ersättning även i situationer då dödsfall inte har inträffat, d v s vid svår skada varvid de har hänvisat till NJA 2006 s. 181.

Bolaget anser inte att sådan ersättning bör utgå ur trafikförsäkringen med följande motivering. Enligt skadeståndslagen 5 kap 2 § första stycket 3 p. kan ersättning för personskada till följd av dödsfall lämnas till någon som stod den avlidne nära. Lagen anger inte fall som avser anhöriga till svårt skadade. Lagmotiven utesluter dock inte att ersättning kan lämnas till anhöriga för psykiska besvär när någon har skadats allvarligt. Detta gäller dock i första hand när anhöriga har bevittnat händelsen. Det återopade rättsfallet NJA 2006 s. 181 avser ett uppsåtligt brott – försök till dråp. I förevarande fall har gärningen rubricerats som grov vårdslöshet men den grova vårdslösheten kan inte anses ligga nära eller angränsa till ett uppsåtligt brott.

Nämnden gör följande bedömning.

Skadeståndslagen (1972:207) innehåller inte någon bestämmelse som är direkt tillämplig på den fråga som ärendet gäller. Vid en ändring av lagen som trädde i kraft den 1 januari 2002 infördes emellertid i 5 kap. 2 § första stycket 3 p. en bestämmelse som ger någon som stod den avlidne särskilt nära rätt till ersättning för personskada som denne drabbats av till följd av dödsfallet.

I propositionen (2000/2001:68), som låg till grund för ändringarna i skadeståndslagen, anförde regeringen - med hänvisning till vad Kommittén om ideell skada hade skrivit i betänkandet (SOU 1995:33) – att en lagreglerad rätt till skadestånd borde begränsas till fall där den anhörige har *dödats*.

TRAFIKSKADENÄMNDEN

Vidare anförde regeringen följande. ”Givetvis kan psykiska besvär också framkallas av att en nära anhörig har skadats. Det är emellertid då inte lika säkert att besvären är en förutsebar och typisk följd av skadehändelsen. Klart är att så inte är fallet när en nära anhörig har skadats lindrigt. Däremot torde besvären inte vara oväntade och atypiska när den anhörige har tillfogats en allvarlig personskada. Men det går inte att dra en lika fast gräns mellan allvarliga och lindriga fall av personskador som mellan dödsfall och andra fall. En generell rätt till skadestånd för psykiskt lidande till följd av att en nära anhörig har skadats allvarligt skulle dessutom kunna få kostnadskonsekvenser som är svåra att överblicka. Som kommittén poängterar utesluter detta inte att skadestånd i särskilda fall bör kunna betalas även för psykiska besvär till följd av att en nära anhörig har skadats allvarligt. Framför allt gäller det när någon har tillfogats lidandet av att bevittna själva skadehändelsen (jfr rättsfallet NJA 1971 s.78). Även annars, t.ex. när den nära anhörige har överlevt efter att ha svävat mellan liv och död, kan en rätt till skadestånd te sig befogad. Regeringen instämmer dock i att en generell lagreglering inte bör utformas med sikte på fall av detta eller liknande slag, utan dessa fall bör även i fortsättningen avgöras av rättstillämpningen med beaktande av samtliga föreliggande omständigheter” (a.a.s.33).

I den nyss nämnda propositionen uttalade regeringen att närståendes rätt till ersättning vid anhörigs död borde gälla oavsett grunden för skadeståndsskyldigheten. Regeringen anförde följande.

”Rättsläget idag innebär att grunden för skadeståndsskyldigheten är av avgörande betydelse för om skadestånd för psykiskt lidande kan betalas till anhöriga. I likhet med kommittén kan regeringen inte se att det finns anledning att göra någon sådan gränsdragning. När det gäller skadestånd för personskada finns det knappast skäl att låta rätten till skadestånd vara beroende av om skadan har framkallats uppsåtligt eller av ett grovt vårdslöst eller ett enbart vårdslöst beteende. När någon dödas torde psykiskt lidande hos de anhöriga i regel vara lika typiska och beräknliga oavsett om skadevållaren varit oaktsam eller handlat med uppsåt. Det finns knappast heller några rationella skäl för att här sätta en gräns vid de fall där en nära anhörig har dödats genom ett vårdslöst förfarande. Det skulle tvärtom bara försvåra skaderegleringen, om man måste utreda om vårdslöshet har förekommit även när skadeståndsansvaret är strikt. Kommittén påpekar att det i den allmänna samhällsdebatten har framhållits att svensk skadeståndsrätt inte är tillräckligt generös när det gäller skadestånd för psykiska besvär till följd av att en nära anhörig dödas genom en skadeståndsgrundande handling. En rätt till skadestånd oavsett grunden för skadeståndsansvaret torde stå i samklang med det allmänna rättsmedvetandet. Det finns således starka skäl för att göra efterlevandes rätt till skadestånd för psykiskt lidande oberoende av grunden för skadeståndsskyldigheten.” (a.a.s. 34).

Såsom framgår ovan har regeringen uttalat att rätt till skadestånd för psykiskt lidande kan te sig befogad även i fall där den nära anhörige överlevt efter att ha svävat mellan liv och död.

Högsta domstolen har i det återopade rättsfallet NJA, 2006 s. 181 bifallit en anhörigs talan om skadestånd i ett fall där den som hade utsatts för ett dråpförsök hade erhållit livshotande skador och därför svävat mellan liv och död. I domen uttalade HD att det finns goda skäl att vidhålla den försiktiga inställning som tidigare kommit till uttryck när det gäller att i rättstillämpningen utvidga skadeståndsmöjligheterna på området. Vidare uttalades att det i förevarande fall var fråga om uppsåtligt våld som lett till att den som utsattes för våldet fått skador som varit livshotande under en inte obetydlig tid. HD ansåg i det fallet att ett yrkat belopp om 10 000 kr var en rimlig ersättning.

Nämnden anser att det varken av lagtext, förarbeten eller rättspraxis går att utläsa att rätten till skadestånd och därmed även till trafikskadeersättning för nära anhörig till den som överlevt en svår skada är oberoende av grunden, uppsåt eller vårdslöshet, för skadeståndsskyldigheten. I ovan nämnd dom från HD var det fråga om ett uppsåtligt våld. I det aktuella fallet är det fråga om grov vårdslöshet och grovt vållande till kroppsskada. Mot denna bakgrund anser nämnden att en rätt till ersättning för

TRAFIKSKADENÄMNDEN

psykiskt lidande till följd av att SK har fått en livshotande skada skulle innebära en utvidgning av rätten till skadestånd. Ersättning för psykiskt lidande bör därför inte utgå.”

.....

Skiljaktiga meningar

I ärendet från X-bolaget angående ersättning till SK (dnr 2885-2009) är HF och GD skiljaktiga i fråga om ersättning för psykiska besvär till följd av SKs livshotande skada och anför följande. GD och HF är skiljaktiga beträffande motiveringen och anför följande:

GD:

Som framgår av majoritetens yttrande har regeringen uttalat att rätt till skadestånd för psykiskt lidande kan te sig befogad även i fall där den nära anhörige överlevt efter att ha svävat emellan liv och död. Därvid har regeringen inte uppställt något krav på att rätten till skadestånd skall vara beroende av att grunden för skadeståndsskyldigheten grundas på en uppsåtlig handling. I Högsta domstolens avgörande NJA 2006 s. 181 har inte heller villkorats rätten till skadestånd med någon sådan grund för skadeståndsskyldigheten. Jag anser därför att skadestånd och därmed även rätt till trafikskadeersättning för nära anhörig till den som överlevt en svår trafikskada kan utgå även om det inte som i nyssnämnda avgörandet är fråga om uppsåtligt våld. Regeringen anför emellertid också i den nu aktuella propositionen (2000/2001:68 s 33) att en generell rätt till skadestånd för psykiskt lidande till följd av att en nära anhörig har skadats allvarligt kan få konsekvenser som är svåra att överblicka. Högsta domstolen betonar också i nyssnämnda avgörande att det finns goda skäl att vidhålla den försiktiga praxis som tidigare kommit till uttryck när det gäller att i rättstillämpningen utvidga skadeståndsmöjligheterna på området. Även grunden för skadeståndsskyldigheten är därför en förutsättning för nu nämnda anhörigas rätt till ersättning ur trafikförsäkringen. I detta fall har SK drabbats av en mycket svår personskada som initialt också var livshotande. Personskadan har orsakats av skadevällarens grova oaktsamhet, vilken får anses stå en uppsåtlig handling nära. I likhet med vad som gäller för rätt till ersättning vid närståendes dödsfall får därför SKs föräldrar och hemmavarande bror anses tillhöra den ersättningsberättigade kretsen. Frågan om och i vilken utsträckning ersättning till var och en av dem skall beviljas bör emellertid utredas ytterligare. På nu föreliggande utredning kan de anhörigas yrkande därför inte beviljas.

HF: Regeringen har inte uppställt något krav på att rätten till skadestånd skall vara beroende av grunden för skadeståndsskyldigheten även i fall där den nära anhörige överlevt efter att ha svävat mellan liv och död. Högsta domstolen har i rättsfallet NJA 2006 s.181 inte heller villkorat rätten till skadestånd med någon viss grund för skadeståndsskyldigheten. Jag utgår därför ifrån att vad regeringen har anfört om grunden för skadeståndsskyldigheten vid dödsfall även är tillämpligt för sådana fall, där en anhörig har tillfogats en allvarlig personskada. Rätten till skadestånd – och därmed även till trafikskadeersättning – för nära anhörig till den som överlevt en svår skada bör därför vara oberoende av om grunden för skadeståndsskyldigheten är att skadevällaren har handlat med uppsåt eller visat någon form av oaktsamhet. Såsom framgår av Högsta domstolens dom bör emellertid frågan om skadan orsakats med uppsåt kunna beaktas vid bestämmandet av skadeståndets eller trafikskadeersättningens storlek. Regeringen har visserligen anfört i den ovan angivna propositionen att en generell rätt till skadestånd för psykiskt lidande till följd av att en nära anhörig har skadats allvarligt kan få kostnadskonsekvenser som är svåra att överblicka. Av vad regeringen har anfört framgår emellertid att skadestånd bör kunna få betalas när någon anhörig har tillfogats lidandet av att bevittna själva skadehändelsen eller när den anhörige har överlevt efter att ha svävat mellan liv och död. SK har genom trafikolycksfallet drabbats av en mycket svår personskada som initialt också var livshotande. I likhet med vad som gäller för rätt till ersättning vid närståendes dödsfall får SKs föräldrar och hem-

TRAFIKSKADENÄMNDEN

mavarande bror anses tillhöra den ersättningsberättigade kretsen. Ersättning skall i sådant fall utgå oberoende av grunden för skadeståndsskyldigheten. Som GD anför bör emellertid frågan om och i vilken utsträckning ersättning till var och en av dem skall beviljas utredas ytterligare och deras yrkande på nu föreliggande utredning inte beviljas.

Dnr 2885-2009